

YTTRANDE

Dnr U2024/01680

Regeringskansliet
Utbildningsdepartementet
u.remissvar@regeringskansliet.se

Stockholm den 5 december 2024

Bildning, utbildning och delaktighet – folkbildning i en ny tid (SOU 2024:42)

Sammanfattning

SPF Seniorerna föreslår att det i målen för folkbildningspolitiken förs in en formulering som slår fast värdet av bildning och utbildning av de som redan är i kontakt med folkbildningen.

SPF Seniorerna stöder utredningens förslag att

- Folkbildningsrådet och SISU Idrottsutbildarna ska fortsatt fördela statsbidraget till folkbildningen i myndighets ställe, samt att
- bidragsmottagarna varje år ska redovisa vilka samverkanspartner som har deltagit i den statsbidragsfinansierade folkbildningsverksamheten, för att kunna få statsbidrag.

Allmänt

Folkbildningen är en omistlig del av ett livslångt lärande, vilket i sin tur är avgörande när den enskilde ska navigera i en komplex verklighet. Folkbildningen fyller också en väsentlig funktion som mötesplats för personer i olika åldrar, av olika bakgrunder och med skilda erfarenheter. Därmed är folkbildningen viktig för att bryta ovälkommen ensamhet – ett allvarligt problem för både individer och samhället, vilket drabbar urskillningslöst i alla åldrar, inte minst bland de äldsta.

Folkbildning i form av aktiviteter via studieförbund spelar också en viktig roll för SPF Seniorerna som organisation. Styrelseledamöter och andra förtroendevalda stärker sin kapacitet att förvalta och utveckla organisationens verksamhet. En del av bildningsverksamheten rör samhällets, inklusive föreningslivets, digitalisering och hur medlemmar och organisation kan ta tillvara på fördelarna med digitaliseringen och samtidigt säkerställa att alla som vill klarar att följa med på resan.

SPF Seniorerna

Box 380 63, 100 64 Stockholm [Hornsgatan 171, 117 28]

Tel 08-692 32 50 info@spfseniorerna.se

Org nr 88 80 00-2830 Pg 607678-0 Bg 5959-0182

www.spfseniorerna.se

SPF Seniorena är medlem i Studieförbundet Vuxenskolan (SV) och den huvudsakliga delen av organisationen samverkar med SV:s regionala avdelningar. Inom ramen för denna samverkan under 2023 deltog 33 013 personer i studieverksamhet (studiecirklar och annan folkbildningsverksamhet). Det motsvarande cirka sju procent av SPF Seniorenas medlemmar. Deltagandet var uppdelat på 3 070 olika arrangemang, vilket innebär att genomsnittsdeltagaren deltog på knappt 2 studiearrangemang under år (1,8).

Under 2023 genomfördes 5 731 kulturprogram i samverkan, vilket har bidragit till cirka 302 483 deltagartillfällen. Kultur, historia, hälso- och sjukvård, geografi samt samhälls- och beteendevetenskap var de vanligaste ämnena.

12.3.2 Förslag på nytt övergripande mål för folkbildningspolitiken

SPF Seniorena stöder utredningens förslag att det nya övergripande målet för folkbildningspolitiken ska vara höjd bildningsnivå, höjd utbildningsnivå och ökad delaktighet i samhället.

Om nuvarande mål och målstruktur ska överges till förmån för något nytt fungerar kommitténs förslag till formulering av övergripande mål och efterföljande delmål.

12.3.3 Förslag på nya delmål för folkbildningspolitiken

SPF Seniorena stöder utredningens förslag om fyra delmål för folkbildningspolitiken.

SPF Seniorena föreslår att det i målen för folkbildningspolitiken förs in en formulering som slår fast värdet av bildning och utbildning av de som redan är i kontakt med folkbildningen.

Det är lätt att ställa sig bakom de fyra delmålen:

- Att fler människor breddar och fördjupar sina kunskaper och når nya insikter.
- Att fler människor intresserar sig för kulturell utbildning och bildning samt att delaktigheten i kulturlivet ökar och breddas.
- Att fler människor får nya och återkommande möjligheter att gå vidare i arbetsliv och studier.
- Att folkbildningens verksamhet bidrar till ökad sammanhållning och gemenskap genom att nya målgrupper nås och att personer med olika bakgrund och förutsättningar möts i folkbildande sammanhang.

Tre av delmålen betonar att antalet människor som berörs ska öka, och det fjärde delmålet att nya målgrupper ska nås. Det är ett angeläget mål att folkbildningen når fler och nya målgrupper. Samtidigt finns ett värde i att folkbildningen även når de som redan har varit i kontakt med folkbildning. Så som delmålen föreslås formuleras glöms denna aspekt bort. Det övergripande målet uppnås även utan fler som tar del av folkbildningen. Det vill säga att en höjd bildningsnivå, höjd

utbildningsnivå och ökad delaktighet i samhället kan uppnås med alla de hundratusentals befintliga deltagarna.

Livslångt lärande är väsentligt, inte bara för omställning på en föränderlig arbetsmarknad. Livslångt lärande är nödvändigt för att uppnå folkbildningspolitikens övergripande mål. Även om begreppet ”livslångt lärande” inte återfinns i målformuleringarna ser vi med tillfredsställelse på att dess innebörd ingår i det tredje delmålet.

13.1.4 SISU Idrottsutbildarna bör inkluderas i den officiella statistiken för studieförbunden

SPF Seniorerna stöder utredningens förslag att

- Statistiska centralbyrån (SCB) ska ges i uppdrag att samla in statistik om SISU Idrottsutbildarna och inkludera dessa i den officiella statistiken om studieförbunden,
- SISU Idrottsutbildarna ska vara uppgiftsskyldig organisation, samt att
- gängse statlig ersättning för uppgiftsskyldig organisation ska utgå.

Sedan SISU Idrottsutbildarna utgick ur folkbildningsstatistiken 2006 kan statistiken inte längre sägas vara fullständig. Tillgången till och användningen av statistiken kommer att underlättas om all information samlas på ett och samma ställe.

14.3 Utredningen föreslår att självförvaltningsmodellen behålls

SPF Seniorerna stöder utredningens förslag att Folkbildningsrådet och SISU Idrottsutbildarna ska fortsatt fördela statsbidraget till folkbildningen i myndighets ställe.

Förvaltningsuppgifter kräver en tydlig ansvarskedja och att rättssäkerhet, effektivitet och insyn tillgodoses. Därför bör förvaltningsuppgifter utföras av myndigheter. Undantagsvis har en annan lösning godtagits om det har ansetts gagna uppgiften. En undantagslösning kräver i så fall noggrant övervägande, ett formellt och praktiskt överlämnande samt regelbunden omprövning.

I dag utgör statsbidrag till folkbildningen, idrottsrörelsen och friluftslivet tre sådana undantag. Ett av skälen till särlösningen är dessa verksamheters behov av självständighet från det allmänna. Det offentliga resursfördelningssystem som infördes för studieförbunden i år rör sig bort från enkel kvantitet och volym till mer komplex profilering och kvalitet. Förändringen understryker studieförbundens behov av att självständigt och oberoende definiera vilken profil och kvalitet som respektive förbund och aktivitet eftersträvar.

Av ovanstående skäl bör självförvaltningsmodellen och anomalin Folkbildningsrådet och SISU Idrottsutbildarna med sina delegerade myndighetsuppgifter tills vidare kvarstå. Det kräver att rådet fortsätter ansträngningarna att

minska sammanblandningen av uppgifter, stärka oberoendet mellan rådet och dess medlemmarna samt öka professionalismen i myndighetsutövningen. SPF Seniorerna noterar att utredningen tillstår att den inte haft möjlighet att utvärdera om förändringarna till följd av de oegentligheter som uppdagades 2020 och Riksrevisionens granskning är tillräckliga eller ens har haft effekt.

14.4 Utredningens alternativa förslag innebär att Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (MUCF) tar över ansvaret för fördelning, kontroll, uppföljning och utvärdering av statsbidrag till folkbildningen

SPF Seniorerna tar inte ställning till vilken befintlig eller ny myndighet som ska ta över ansvaret i det fall självförvaltningsmodellen avskaffas.

15.3 En ny modell för uppföljning och utvärdering av statsbidraget till folkbildningen ska införas

SPF Seniorerna stöder utredningens förslag att en ny modell för uppföljning och utvärdering av statsbidraget till folkbildningen ska införas.

Det är med tvekan förbundet ställer sig bakom förslaget. Uppföljning och utvärdering är oundgängligt för att kunna bedöma resultat och effekter, och är grundläggande för att säkerställa att skattemedel används effektivt och till det som riksdagen och regeringen har avsett.

Men förbundet ser risker med att den externa oberoende utvärderingen ska blir mer omfattande än hittills. Statens utgifter för analys och utvärdering bör inte öka och inte heller nya organisationer inrättas för detta syfte. I möjligaste mån bör befintliga analys och utvärderingsmyndigheter användas.

16.5.1 Öppen redovisning av samverkan med andra

SPF Seniorerna stöder utredningens förslag att bidragsmottagarna varje år ska redovisa vilka samverkansparter som har deltagit i den statsbidragsfinansierade folkbildningsverksamheten, för att kunna få statsbidrag.

Folkbildning ska för den enskilde vara fri och frivillig. Folkbildningens aktörer har ingen anledning att redovisa vilken del av folkbildningen som enskilda individer tar del av. Vilka samverkansparter som folkbildningen samarbetar med har dock inte samma skyddsskäl. Tvärtom kan det vara en fördel att detta framgår öppet.

Staten har berättigade krav på kontroll av samarbeten så att bidragsmottagarnas samverkansparter till exempel inte ägnar sig åt brottslig verksamhet eller inte är demokratiska.

I detta ärende har SPF Seniorernas förbundsstyrelse beslutat. Martin Engman, samhällspolitisk chef, har varit föredragande. I den slutliga handläggningen har också utbildningsledare Åsa Österberg deltagit.

A handwritten signature in blue ink, appearing to read 'Eva Eriksson'.

Eva Eriksson
Förbundsordförande

SPF Seniorerna är en av Sveriges största ideella organisationer med närmare en kvarts miljon medlemmar i cirka 750 föreningar över hela landet, samt Sveriges äldsta seniororganisation, bildad 1939. Förbundet är verkligt partipolitiskt och religiöst obundet och organiserar alla som har någon form av pension och deras partner.